



← Forrige artikel

Marie Grubbe - en biografi

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 572

Del artikel: [f](#) [t](#) [in](#)

Dan H. Andersen

Marie Grubbe - en biografi

Politikens forlag. 254 sider ill, 300 kr.

Den uudgrundelige Marie Grubbe



Den mystiske og mytiske Marie Grubbe vækker stadig nysgerrigheden. Hendes fald fra samfundets øverste top til et tilsyneladende ussel liv sammen med en fortrukket, liderlig og voldelig mand. Opmærksomheden var stor i samtiden og er fortsat med at være det mere end 300 år efter hendes død. Historikeren Dan H. Andersen's bog "Marie Grubbe - en biografi" er nu genudgivet med helt nye informationer.

Af Erik Ingemann Sørensen

"Jeg har seet hende første Gang siden hiin syndefulde Nat. En hastig Rødme foer over hendes Ansigt, hun kastede sine Øine rundt omkring i Stuen, for ei at see paa mig. Jeg følte, at jeg blev baade kold og varm. I det Øieblik vi vare allene, gik hun mig hastig forbi og sagde med halvt tillukkede Øine: »Silence!« Hun var ude af Døren, inden jeg ret følte Trykket i min Haand." Sådan hedder det hos Steen Steensen Blicher om frøken Sophie – figuren der er hans udgave af Marie Grubbe. I "Brudstykker af en landsbydegns dagbog" fra 1824. Scenen følger efter, hun ved en fejl kommer til at lægge sig i den forkerte seng for at dyrke elskovens sødme.

J.P. Jacobsen - H.C. Andersen – Ulla Ryum er andre forfattere, der har forsøgt at tolke Marie Grubbe. Eller i det mindste forstå. Også forskningen har hun lokket til. I 1904 fremlagde den historiske forfatter Severin Kjær sit arbejde med Marie Grubbe i bogen "Erik. Grubbe til Tjele og hans tre Døtre". Opera er det også blevet til. Ebbe Hamerichs "Marie Grubbe" havde premiere på Det kongelige Teater den 17. maj 1940 – hans hovedværk skriver Dan Andersen. Her et uddrag:

<https://www.youtube.com/watch?v=9mU0d0Vgv9M>

Det er åbningsmusikken til handlingen på Tjele.

Danmarks Radio udsendte i 1975 Klaus Rifbjergs bearbejdning af Blicher. At det er 48 år siden, fremgår tydeligt af rollelisten. Mange af skuespillerne er her ikke længere. Den kan ses på DR's glimrende arkivmateriale ved at søge under Bonanza. Den er ganske interessant at se.

Velskrevet, spændende og grundig

Dan H. Andersen modtog i 2021 Blixenprisen for Årets Fagbog: "Store Nordiske Krig I og II" – dette storværk, der på over 1100 sider giver læseren et dramatisk indblik i både det politiske spil, kampene på slagmarkerne og så de enkelte menneskers liv og skæbne. Det er til tider aldeles rystende læsning. Det er et særkende for forfatterens pen, at den – med en mindre omskrivning af Grundtvigs formulering – kan karakteriseres som: "Pennen der skaber, hvad den skriver". Det oplever vi ikke altid i de talrige udgivelser inden for historie. Denne vidunderlige egenskab har Dan H. Andersen videreudviklet i bogen om Marie Grubbe. Og tillad mig et lidt længere eksempel:

"Et moderne menneske transporteret tilbage til Københavns Slot ville nok blive slået af, hvor anderledes menneskene så ud. De var små. Gennemsnitshøjden var Mellem 160 og 165 cm. Endog adelige blev ikke meget højere, hvilket viser, at det ikke blot var adgangen til mad der gjorde en forskel, men snarere børnesygdomme og forkert ernæring under moderens graviditet og i barndommen..."

Kopper var en svøbe og rædsel i alle samfundslag. Overalt mødtes man af ansigter arret for livet af sygdommen, og mangen en smuk kvinde er brutalt forvist til en tilværelse som enlig af et angreb, som efterlod ansigtet vansiret. For voksne, der ikke havde haft sygdommen i barndommen, var den en permanent trussel, og et koppeangreb i omgangskredsen sendte den ikkeimmune på panisk flugt. Samtidens malerier viser det ikke, for her er ar og vansiring retoucheret væk... (s.57f.). Hertil kom at den manglende tandhygiejne både resulterede i en stram lugt og manglende tænder."



Københavns Slot, Kobberstik fra 1698. Stinkende brakvand og befængte gader kan man ikke fornemme. Men det var der i fuldt mål. Ved Slottets venstre side ser man Blåtårn, hvor Leonora Christine sad fængslet i godt 22 år. (Foto: HPN).

Så er scenen sat – romantikken noget forduftet. Det var den verden, Marie Grubbe mødte ved fødslen i 1643 eller 1645. "Det har en vis betydning for vurderingen af indgåelsen af hendes første ægteskab i 1660, for der er stor forskel i modenhed på en pige på 15 og en på 17 år." (s.17)



Et kronologisk forløb

Forfatteren har valgt at skildre Marie Grubbes liv kronologisk. Et godt valg fordi læseren ikke alene får den biografiske fortælling, men så sandelig også det, der kendetegnede perioden – med mange små sidehistorier.

Født på herregården Tjele var hun af gode kår. Men det var ikke her, hun voksede op. Den adelige pige var rimeligvis sendt til farmoderen Anne Sparre, der boede på herregården Gammelgård på Lolland.



Herregården Gammelgård i vore dage. Her skulle Marie Grubbe erhverve sig både dannelse og kundskaber, så en kommende ægtemand kunne erfare, at han fik en værdig livsledsagerske. (Foto HPN).

"Marie Grubbe var utvivlsomt et dannet menneske efter tidens normer, og vi ved, at hun læste både tysk og fransk... For familien var det vigtigt, at den unge piges seksualitet blev kontrolleret... det seksuelle liv skulle lægges inden for ægteskabet. Intet før og intet ved siden af." (s.20). Hertil kom "... at konversere, danse, synge og måske spille på et instrument." (s. 20 og 21).

16. december 1660 – enevælden var netop blevet en realitet under Frederik den Tredje – stod Marie Grubbe brud. Ægtemanden: Ulrik Frederik Gyldenløve var søn af Frederik III og Margrethe Pape, hans elskerinde og derfor uden arveret til tronen. Marie Grubbe kom på den grønne gren med dette ægteskab – både rent økonomisk og med hensyn til godsbesiddelser. Kærligheden? Tja - året efter vielsen smuttede ægtemanden såmænd to år til udlandet.

Herefter gik turen som statholder i Norge til Oslo med bolig på Akershus Slot. Og her slap Maries lyster frit frem. Hele to elskere blev det til. Hvorefter ægteskabet skred. 1670 blev de skilt.

Næste mand i Maries liv var Styge Høgh – gift med hendes søster Anne-Marie. Og dermed hendes svoger. Det holdt imidlertid ikke. Så næste ægtemand blev Palle Dyre i 1673. Godt 10 år senere flyttede de ind på Tjele. De var ægtefolk i 18 år. Så slap de sanselige og kødelige lyster atter fri.

Denne gang var det ikke en adelsmand – nærmere en kusk eller ladefoged. Med det almindelige navn: Søren Møller. Og her blev hendes skæbne endeligt beseglet. Frem til hun forlod denne verden i 1718 – året er lidt usikkert.

Dan Andersen fortæller levende om, hvordan hun og denne Søren smed alle hævninger bort – "Forholdet mellem Marie Grubbe og Søren Ladefoged er en af de store danske kærlighedshistorier, fortællingen om den rå seksualitet, der overvinder samfundets konventioner. Det er ikke en beretning om romantisk og følsom kærlighed..." (s. 128). Og i fuld offentlighed gjorde de Palle Dyre til hanrej.



Spottebillede af en hanrej med æselører og horn. Der er en hel flok bag ham. De skulle alle ride på kastrerede haner. Billedet er Ikke fra bogen.

Det er en utrolig historie, forfatteren her fortæller solidt funderet i arkivmateriale. Her skal ikke afsløres for meget – det ville være urimeligt over for de læsere, der vil have en god oplevelse. Men det er vel ingen overraskelse, at Marie på trods af elendigheden holder fast i Søren.

Det hele slutter i Borrehuset på Falster. Ved Grønsund hvorfra der var færgefart til Møn. Her står der i dag en sten med Marie Grubbes navn.

Forfatteren gør op

Forfatteren gør status over Marie Grubbe til sidst i bogen. Og stiller så et ganske interessant retorisk spørgsmål: "Hvordan en moderne Marie Grubbe ville blive modtaget? Vi kan anerkende og prise den historiske Marie Grubbe for at have valgt lidenskaben, men hvordan vil man se på hendes moderne udgave? Den højtuddannede kvinde med et ansvarsfuldt arbejde, gift med en departementschef. Som lod sig skille og løb væk med en ufaglært arbejder, som drak, slog hende og i øvrigt fik børn med andre kvinder. Men hvor hun erklærede, at hun havde det meget bedre end før?" (s.221).

Det kan vi så hver især sidde og fundere over. For verden er vitterlig en foranderlig størrelse – og normerne gennemgik alvorlige rystelser i 1970'erne. Og i en uge med "Pride Parade" må man konstatere, at endnu flere er kommet til.

Dan H. Andersen konkluderer på sin måde: "Derfor er Marie Grubbe en udfordring til os, ikke på trods af, men fordi hun valgte en kærlighed, der var forkert. Forkert dengang forkert nu." (s.222). Her står jeg af med titlen på en bog af Suzanne Brøgger: "Kærlighedens veje og vildveje". For der er så mangen sti at træde vild.

Stor ros til forfatteren for en fremragende bog – og til Politikens Forlag for genudsendelsen.

[Historie-online.dk, den 16. august 2023]

← [Forrige artikel](#)

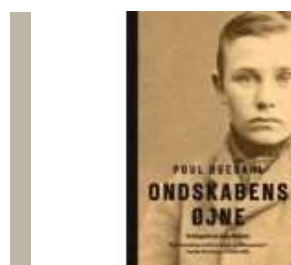
SE RELATEREDE ARTIKLER



**NÅR JEG SER ET RØDT FLAG
SMÆLDE**



CHE GUEVARA



ONDSKABENS ØJNE



Egypten - besat af livet

Kommende særudstilling på Moesgaard Museum slipper livet løs i efterlivet.



Direktør annoncerer sin afgang

Den Gamle Bys direktør, Thomas Bloch Ravn, annoncerer, at han går på pension



Aktiviteter i efterårsferien 2023

Spændende aktiviteter på Danmarks Jernbanemuseum og på Krigsmuseet